

MURRAY BOOKCHIN

**MU
NI
CI
PA
LIS
MUL**

LIBERTAR

Editura
Pagini Libere

Pagini Libere este o editură anarhistă.

Suntem un colectiv descentralizat, autonom și organizat non-ierarhic. Scopul nostru este acela de a oferi publicații (cărți, broșuri, fanzine etc.) în limba română și, uneori, în alte limbi, în ideea de a populariza și inspira viziuni și practici alternative la sistemul actual, capitalist și autoritar.

Tradiția libertară a fost întotdeauna una în care pamfletele, tipăriturile clandestine și materialele tipărite rapid și pe ascuns au circulat liber, neîngrădit. Continuând această tradiție, materialele publicate de către Editura Pagini Libere pot fi folosite, adaptate sau modificate de către oricine dorește acest lucru, însă nu cu un scop comercial. Cerem, pe cât posibil, persoanelor care folosesc materialele publicate de noi sau părți din acestea să specifice, într-o formă neintruzivă, sursa de unde au preluat materialele respective.

Probabil că cel mai mare eșec al mișcărilor pentru reconstrucție socială – mă refer în special la Stânga, la grupările radicale ecologiste și la organizațiile care pretind că vorbesc în numele celor oprimați – este lipsa unei politici care să îi ducă pe oameni dincolo de limitele stabilite de către *status quo*.

Actualmente, politica a ajuns să însemne duelurile dintre partide birocratice organizate vertical, de sus în jos, pentru posturi electorale, oferind programe goale pentru „justiție socială” în speranța de a atrage un „electorat” nedefinit. Odată câștigate posturile respective, programele acestor partide se transformă de cele mai multe ori într-un „bucet” de compromisuri. În acest sens, multe partide verzi din Europa au fost doar marginal diferite de partidele parlamentare convenționale. Nici partidele socialiste, sub diversele lor etichete, nu au reușit să prezinte diferențe de bază față de omoloagele lor capitaliste. Cu siguranță, e de înțeles că indiferența publicului euro-american – cu al său „apolitism” – este deprimantă. Oamenii, având așteptări scăzute atunci când se decid în cele din urmă să voteze, apelează în mod normal la partidele deja existente chiar dacă numai pentru că acestea, în calitate de centre de putere, pot oferi rezultate, oricât de vagi, în chestiunile practice. Cei mai mulți oameni

pagini-libere.ro

facebook.com/editurapaginilibere

editurapaginilibere@protonmail.com

vor gândi că dacă cineva se sinchisește să voteze, atunci de ce să piardă un vot oferindu-l unei organizații noi și marginale care are toate caracteristicile uneia majore și care va ajunge la fel de coruptă dacă se va bucura de succes? Să-i privim pe verzii germani, a căror viață internă și publică devine tot mai asemănătoare cu a celorlalte partide din noul Reich.

4 Faptul că acest „proces politic” a rămas aproape fără nicio transformare de bază de câteva decenii încoace se datorează, în mare parte, inerției procesului însuși. Timpul face ca așteptările să fie tot mai scăzute, iar speranțele sunt, de cele mai multe ori, reduse la niște obiceiuri, din moment ce o dezamăgire este urmată de către o alta. Discuția despre „noua politică”, despre răsturnarea tradițiilor, la fel de veche precum politica însăși, devine neconvingătoare. De zeci de ani, cel puțin, schimbările care au survenit în politica radicală sunt, în mare, schimbări de *retorică* mai degrabă decât de *structură*. Verzii germani sunt doar ultimii dintr-o succesiune de „partide non-partinice” (ca să folosim felul cum și-au descris chiar ei la început organizația) care, dintr-o tentativă de a practica politici *grassroots* – în mod ironic, dintre toate locurile posibile, tocmai în Bundestag! – s-au transformat într-un partid parlamentar tipic. Partidul Social Democrat din Germania, Partidul Laburist din Marea Britanie, Noul Partid Democrat din Canada, Partidul Socialist din Franța, și altele, în ciuda viziunii emancipatoare inițiale, abia dacă se mai pot numi actualmente partide liberale, măcar de felul acelor în care un Franklin D. Roosevelt sau un Harry Truman și-ar fi găsit locul. Orice idei sociale vor fi avut aceste partide acum multă vreme, acestea au fost eclipsate de un pragmatism al câștigului, al păstrării și al extinderii propriilor puteri în corpurile parlamentare și ministeriale pe care le dețin.

Fix aceste obiective parlamentare și ministeriale sunt cele pe care astăzi le numim „politică”. În imaginarul politic modern, „politică” este tocmai un corp de *tehnici* de păstrare a puterii în corpuri reprezentative – în special, în arenele legislativului și ale executivului – și nicidecum o chemare *morală* bazată pe raționalitate, comunitate și libertate.

O ETICĂ CIVICĂ

Municipalismul libertar reprezintă un proiect serios și fundamental din punct de vedere istoric, care își propune să pună în practică politica într-un mod cu caracter etic și cu o organizație de tip *grassroots*. Este diferit la nivel structural și moral, și nu doar ca retorică, de alte eforturi *grassroots*. Caută să recâștige spațiul public pentru a exercita o cetățenie autentică în timp ce se îndepărtează de ciclul sumbru al parlamentarismului și de ale sale mistificări ale mecanismului „partinic” ca metodă de reprezentare publică. În acest sens, municipalismul libertar nu este o simplă „strategie politică”. Este un efort de a lucra pornind de la posibilități democratice latente sau incipiente înspre o nouă configurare radicală a societății însăși – o societate comunitariană orientată înspre satisfacerea nevoilor umane, răspunzând la imperatiile ecologice și dezvoltând o nouă etică bazată pe împărțire și cooperare. Faptul că el implică o formă de politică consistent independentă e un truism. Mai important este faptul că el implică o redefinire a politicii, o întoarcere la înțelesul grecesc original al cuvântului, care presupune o gestionare a comunității sau a *polisului* prin metoda întâlnirilor directe, față în față, ale oamenilor, cu scopul de a formula politici publice – totul bazat pe o etică a complementarității și solidarității.

În acest sens, municipalismul libertar nu este una dintre multele tehnici pluraliste care țintesc un țel social vag și nedefinit. Profund democractic, non-ierarhic ca structură, este un fel de destin uman, nu doar o simplă unealtă sau doar o strategie a unui arsenal politic care să poată fi adoptată și mai apoi aruncată, cu scopul de a acapara puterea. Municipalismul libertar caută, de fapt, să definească contururile instituționale ale unei noi societăți, chiar în vreme ce promovează un mesaj practic pentru o nouă politică radicală adaptată vremurilor noastre.

MIJLOACELE ȘI FINALITĂȚILE ACESTORA

Aici, mijloacele și finalitățile se întâlnesc într-o unitate rațională. Cuvântul *politică* va exprima acum un control popular direct al societății de către cetățeni prin realizarea și

6

susținerea unei democrații adevărate prin adunări municipale – aceasta, ca o formă distinctă de sistemele republicane ale reprezentării, care acaparează dreptul cetățenilor de a formula politici comunitare și regionale. Astfel de politici sunt radical distincte de chiverniseala statului (en. *statecraft*) și de stat însuși, acesta din urmă înțeles ca un corp profesional compus din birocrați, poliție, armată, legislatori și alții asemenea lor, care există ca un aparat coercitiv, diferențiat clar de populație și situat deasupra acesteia. Modul de abordare al municipalismului libertar deosebește între chiverniseala statului – pe care o caracterizăm actualmente ca fiind „politică” – și politica așa cum a existat aceasta cândva, în comunitățile democratice precapitaliste.

Mai mult decât atât, municipalismul libertar include o delimitare clară a spațiului social – precum și a spațiului politic – în sensul strict al termenului *social*, în special sfera în care ne trăim viața privată și ne angajăm în producția de bunuri și servicii. Ca atare, spațiul social va fi diferit atât de spațiul politic, cât și de cel de stat. Nenumărate neînțelegeri au survenit din cauza interschimbării acestor termeni – social, politic și stat. Într-adevăr, tendința a fost aceea de a îl identifica pe unul cu celălalt, atât în gândirea noastră, cât și în viața de zi cu zi. Dar statul este o formațiune străină, un ghimpe în dezvoltarea umanității, o entitate exogenă care s-a extins neîncetat peste spațiul social și peste cel politic. De cele mai multe ori, statul a fost un țel în sine; ca dovadă: apariția imperiilor asiatice, a Romei imperiale antice și a statelor totalitare din vremurile moderne. Mai mult decât atât, statul a invadat în mod constant sfera politică, care, cu toate neajunsurile sale din trecut, a împuternicit totuși comunități, grupuri sociale și indivizi.

Astfel de invazii nu au trecut necontestate. Într-adevăr, conflictul dintre stat, pe de o parte, și spațiul politic și social, pe de alta, este un război civil subteran care se desfășoară de secole. De multe ori a explodat în văzul tuturor – în vremurile moderne, sub forma conflictului orașelor castiliene (*comuneros*) cu monarhia spaniolă în anii 1520, sub forma luptelor secțiunilor pariziene împotriva Convenției Iacobine din 1793, și sub forma multor alte incidente de dinainte și de după acestea.

7

Actualmente, cu o centralizare și o concentrare tot mai ridicată a puterii în statele-națiune, o „nouă politică” – una cu adevărat nouă – trebuie să fie structurată instituțional în jurul restaurării puterii municipalităților. Nu este numai necesar, dar și posibil, chiar și în zone urbane gigantice precum New York, Montreal, Londra, sau Paris. Astfel de aglomerații urbane nu sunt, la propriu, orașe sau municipalități în sensul tradițional al acestor termeni, în ciuda faptului că au fost desemnate ca atare de către sociologi. Doar dacă le considerăm cu *adevărat* orașe vom fi mistificați de problema mărimii și a logisticii. Chiar înainte de a ne confrunța cu imperativul ecologic al descentralizării fizice (o necesitate anticipată în egală măsură de Friedrich Engels și de Piotr Kropotkin), trebuie să nu simțim că am avea probleme legate de descentralizarea acestora din punct de vedere *instituțional*. Atunci când François Mitterrand a încercat, în urmă cu câțiva ani, să descentralizeze Parisul prin crearea de primării locale, motivele sale au fost strict tactice (dorea să slăbească autoritatea primarului de dreapta al capitalei). Cu toate acestea a eșuat, și nu din cauză că restructurarea marii metropole ar fi fost imposibilă, ci din cauză că majoritatea parizienilor bogați l-au susțineau pe primar.

În mod clar, schimbările instituționale nu apar într-un vid social. Nici nu garantează că municipalitatea descentralizată, chiar dacă este structurată într-un mod democratic, va fi în mod necesar una umană, rațională și ecologică atunci când este vorba de rezolvarea chestiunilor publice. Municipalismul libertar este bazat pe premisa luptei pentru o societate rațională și ecologică, o luptă care depinde de educație și organizare. Încă de la început presupune o dorință democratică reală a oamenilor de a submina puterea statelor-națiune – aflate în continuă creștere – și de a își revendica de la acestea comunitatea și regiunea. În cazul în care nu există o mișcare – să sperăm una verde de stânga eficientă – care să își asume aceste idealuri, descentralizarea poate duce la parohialisme, la fel de ușor cum poate duce și la comunități ecologice umaniste.

Dar când, vreodată, au fost schimbările sociale de bază lipsite de risc? Argumentul cum că angajamentul lui Marx

pentru un stat centralizat și o economie planificată ar fi dus, inevitabil, la un totalitarism birocratic este mult mai plauzibil decât argumentul că municipalitățile libertare descentralizate vor fi, inevitabil, autoritare și vor avea caracteristici excluzioniste și parohialiste. Interdependența economică este, actualmente, un fapt real al vieții, iar capitalismul însuși a făcut din autarhiile parohiale o himeră. Municipalitățile și regiunile încă mai pot căuta să atingă un nivel considerabil de auto-suficiență, însă au trecut de mult vremurile care să permită existența unor comunități auto-suficiente care își manifestă liber toate prejudecățile.

CONFEDERALISM

La fel de importantă este nevoia de *confederație* – legea comunităților una de cealaltă prin delegați care să poată fi rechemăți în orice moment, aleși de adunările cetățenești municipale și a căror unică funcționalitate să fie aceea de a coordona și administra. Confederația are o lungă istorie care datează încă din antichitate și care este o alternativă majoră la statele-națiune. De la Revoluția Americană, trecând prin cea Franceză și cea Spaniolă din 1936, confederalismul a reprezentat o provocare majoră la adresa centralismului de stat. Nu a dispărut nici în zilele noastre, acum când desființarea imperiilor secolului XX ridică problema unui centralism de stat impus sau a națiunii relativ autonome. Municipalismul libertar adaugă o dimensiune democratică radicală la discuția contemporană despre confederație (precum, de exemplu, în Iugoslavia sau Cehoslovacia) prin chemarea la confederalizarea nu a statelor-națiune, ci a municipalităților și a cartierelor rezidențiale din cadrul megalopolisurilor, precum și a orașelor și a satelor.

În cazul municipalismului libertar, parohialismul poate fi controlat nu numai de către realitățile impunătoare ale interdependenței economice, dar și de angajamentul minorității municipiilor de a se lăsa pe mâna majorității comunităților participante. Ne pot garanta aceste interdependențe și decizii majoritare că o decizie majoritară va fi și una corectă? Cu siguranță nu – *dar șansele* noastre pentru o societate ra-

țională și ecologică sunt mult mai mari în această abordare decât în cele care mizează pe entități centralizate și aparate birocratice. Nu pot să nu mă minunez de faptul că nicio rețea municipală nu a luat naștere din rândul verzilor nemți, care au sute de reprezentanți în consiliile orașenești în Germania, dar care continuă să aibe politici locale complet convenționale și închistate în aceste orașe.

Multe argumente aduse împotriva municipalismului libertar – chiar și cu accentul său puternic confederal – derivă dintr-o incapacitate de a înțelege distincția dintre luarea deciziilor privind anumite politici și actul administrativ. Această distincție este una fundamentală pentru municipalismului libertar și trebuie ținută întotdeauna minte. **Politicele** sunt decise de către o comunitate sau o adunare de cartier a unor cetățeni liberi; **administrarea** este întreprinsă de consiliul confederal compus din delegați ai cartierelor, orașelor și satelor, cu un mandat precis și care pot fi rechemăți cu ușurință, la nevoie. Dacă anumite comunități sau cartiere, sau un grup minoritar, doresc să-și urmeze propria cale până într-un punct care duce la violarea drepturilor omului sau care ajunge să permită distrugerea ecologică, atunci majoritatea dintr-o confederație locală sau regională are tot dreptul să prevină astfel de abuzuri prin intermediul consiliului confederal. Acest lucru nu înseamnă o negare a democrației, ci o afirmare a înțelegerii comune asumate de către toți de a recunoaște drepturile civile și de a păstra integritatea ecologică a regiunii. Aceste drepturi și nevoi nu sunt asumate de către consiliul federal, ci de către majoritatea adunărilor populare, unite, gândite ca o comunitate mare care-și exprimă doleanțele prin delegați confederali. Astfel, luarea de decizii și de politici sociale rămâne, în continuare, la nivel local, dar administrarea este preluată de către rețeaua confederală ca un *întreg*. Confederația este, efectiv, o Comunitate de comunități, bazată și bazate pe drepturi umane distincte și pe imperative ecologice.

Municipalismul libertar este un deziderat pentru care trebuie **să luptăm** dacă nu vrem să-i fie alterată forma și robit înțelesul. Acesta se adresează unui *zeitgeist* – sperăm că este vorba despre unul care va veni totuși atunci când oame-

nii se vor simți dezputerniciți și își vor căuta reîmputernicirea în mod activ. Existând în tensiuni crescânde cu statul-națiune, municipalismul libertar este un proces, precum și un destin, o luptă care trebuie înfăptuită, nu o moștenire oferită de către stat. Este o *putere duală* care contestă legitimitatea puterii de stat deja existente. Este de așteptat ca o asemenea mișcare să înceapă lent, poate chiar sporadic, în interiorul unor comunități răsfirate care ar putea cere, la început, numai autoritatea *morală* de a modifica structurarea socială, înainte de a exista suficiente confederații inter-conectate care să poată cere puterea instituțională cu care vor înlocui statul. Tensiunea crescândă creată de emergența confederațiilor municipale reprezintă o confruntare între stat și spațiile politice. Această confruntare poate fi rezolvată numai după ce municipalismul libertar va forma noua politică a unei mișcări populare și, în cele din urmă, după ce va captiva imaginația a milioane de oameni.

Anumite puncte trebuie, desigur, să fie evidente. Oamenii care intră în duelul inițial dintre confederalism și statism nu vor fi aceleași ființe, din punct de vedere al dimensiunii umane, cu acelea care vor reuși să aplice municipalismul libertar. Mișcarea care încearcă să-i educe, respectiv luptele care conferă o realitate principiilor municipalismului libertar, îi vor transforma în cetățeni *activi* mai degrabă decât în „constituenți” pasivi. Niciunul dintre cei care vor participa într-o luptă pentru o restructurare socială nu va ieși din acea luptă cu prejudecățile, obiceiurile și sensibilitățile pe care el sau ea le-a avut la început. Există speranța, deci, că astfel de prejudecăți – precum parohialismul – vor fi înlocuite gradual cu un simț generos al cooperării și cu un simț afectiv al interdependenței.

MUNICIPALIZÂND ECONOMIA

Mai rămâne să subliniez faptul că municipalismul libertar nu este numai o evocare a noțiunilor tradiționale anti-stat ale politicii. Așa cum acesta redefinește politica în așa fel încât să includă democrațiile municipale, care se întrunesc față în față, confederate la niveluri din ce în ce mai mari, tot

așa include și o abordare municipalistă și confederală asupra economiei. În mod minimal, o economie municipalistă libertară cere municipalizarea economiei și nu centralizarea sub forma unor întreprinderi „naționalizate” deținute de către stat, pe de o parte, sau reducerea acestora la forme colectivist-capitaliste „deținute de către muncitori”, pe de alta. Întreprinderile „controlate de către muncitorii” din sindicate (și anume, sindicalismul) și-au trăit zilele. Acest fapt îi este evident oricui examinează birocrațiile pe care fiecare sindicat le-a creat pe durata Războiului Civil din Spania în 1936. Astăzi, până și capitalismul corporatist este din ce în ce mai dornic să aducă complicitatea muncitorului în propria-i exploatare sub forma unor „democrații la locul de muncă”. Nici revoluția din Spania sau din alte țări nu a fost scutită de existența competiției dintre întreprinderile deținute de către muncitori când era vorba de materiale de bază, piețe de desfacere și profit. Chiar mai recent, foarte multe kibbutzuri israeliene au eșuat să ofere exemple de întreprinderi orientate spre nevoi care să nu fie exploatare, în ciuda idealurilor mărețe pe baza cărora au fost fondate inițial.

Municipalismul libertar propune o formă de economie radical diferită, una care nu este nici naționalizată și nici colectivizată conform principiilor sindicaliste. Propune ca pământul și întreprinderile să fie plasate în custodia comunităților, cu alte cuvinte în custodia cetățenilor aflați în adunări libere și a delegaților lor aflați în consiliile confederale. Modul în care munca trebuie să fie planificată, ce fel de tehnologii să fie folosite, cum ar trebui să fie distribuite produsele, sunt întrebări care pot fi rezolvate numai în practică. Maxima „de la fiecare după posibilități, fiecăruia după nevoi” pare a fi piatra de temelie pentru o societate rațională din punct de vedere economic, precizând că bunurile vor trebui să fie de cea mai înaltă durabilitate și calitate, nevoile vor trebui să fie ghidate după standarde raționale și ecologice, iar noțiunile antice ale limitei și echilibrului vor trebui să înlocuiască imperativul economic burghez al pieței de „crește sau pieri”.

Într-o astfel de economie municipală – confederală, interdependentă și rațională din punct de vedere ecologic, nu doar tehnologic – ne-am aștepta ca interesele speciale care

12

ne divizează astăzi în muncitori, profesioniști, manageri și așa mai departe, să se dizolve într-un interes general în care oamenii se văd pe sine ca fiind cetățeni ghidați strict de nevoile comunității și regiunii din care fac parte, mai degrabă decât de cerințele profesionale și înclinațiile lor personale. Aici, cetățenia se transformă într-o interpretare ecologică a bunului public care s-ar poziționa deasupra intereselor de clasă și a celor ierarhice.

Aceasta este baza morală a unei economii morale pentru o comunitate morală. Dar de o importanță generală este interesul social general care poate sta la baza tuturor comunităților morale, un interes care trebuie, în cele din urmă, să treacă de clasă, gen, etnicitate și statut dacă se dorește ca umanitatea să continue ca o specie viabilă. Acest interes este cel creat ca urmare a catastrofelor ecologice contemporane. Imperativul capitalist „crește sau pieri” se află în opoziție cu imperativul ecologic al interdependenței și limitei. Cele două imperative nu mai pot coexista – nicio societate fondată pe mitul că acestea pot fi reconciliate nu poate spera să supraviețuiască. Fie vom pune bazele unei societăți ecologice, fie societatea se va duce de râpă pentru *toată lumea*, fără a ține cont de statutul fiecărui individ.

Va fi această societate una autoritară, sau chiar totalitară, un sistem ierarhic care este implicit atunci când proiectăm planeta ca o simplă „navă spațială”? Sau va fi una democratică? Dacă ar fi să ne ghidăm după exemplele istorice, evoluția unei societăți democratice și ecologice, diferențiată de o societate ecologică comandată de sus, trebuie să-și urmeze propria sa logică. Nimeni nu poate rezolva această dilemă istorică fără a ajunge la rădăcini. Fără a căuta o analiză pentru problemele noastre ecologice și cauzele sociale ale acestora, instituțiile fatale pe care le avem acum vor duce la o centralizare crescândă și la și mai multe catastrofe ecologice. Într-o societate democratică și ecologică, exact aceste cauze, aceste rădăcini vor fi cele de care se va îngriji municipalismul libertar.

Pentru aceia care, pe bună dreptate, cer venirea unor noi tehnologii, a unor noi surse de energie, a unor noi moduri de transport, și a unor noi stiluri de viață ecologice, poate fi o

nouă societate ceva mai puțin decât o Comunitate a comunităților, bazată pe confederalism și nu statism? Deja trăim într-o lume în care economia este „supraglobalizată”, supra-centralizată și suprabirocratizată. Multe dintre cele care pot fi făcute la nivel local și regional sunt făcute, în mare, pentru profit, nevoi militare și apetituri imperialiste – la un nivel global cu o aparentă complexitate care poate fi în realitate cu ușurință diminuată .

Dacă acest lucru poate părea prea „utopic” pentru vremurile noastre, atunci la fel de „utopice” sunt și cantitățile imense deja existente de literatură care cer schimbări radicale în politicile energetice, reduceri majore în poluarea aerului și a apei și formularea unor planuri globale cu scopul de a opri încălzirea globală și distrugerea stratului de ozon. Ar fi cinstit să ne întrebăm dacă e prea mult să cerem ca aceste revendicări să fie duse un pas mai departe și să cerem să se impună schimbări instituționale și economice cu nimic mai drastice și care sunt, de fapt, ancorate în tradiții puternic sedimentate în cele mai nobile tradiții democratice și politice, atât cele americane cât și, firește, cele ale lumii?

Desigur, nu suntem îndatorați nici să ne așteptăm ca aceste schimbări să se producă imediat. Stânga a muncit de foarte multă vreme cu programe minimale și maximale pentru schimbare, în care pașii imediați care pot fi luați acum au fost legați de schimbările tranziționale și domenii intermediare care, în cele din urmă, ar duce la îndeplinirea țelurilor finale. Pașii minimali care pot fi făcuți în acest moment includ formarea de mișcări municipaliste verzi de stânga care să propună adunări populare de cartier și de oraș – chiar dacă, la început, ar avea mai degrabă o funcțiune morală – care să aleagă consilieri locali al căror scop să fie preluarea cauzei acestor adunări și ale altor instituții populare. Acești pași minimali pot duce la formarea, treptată, a unor corpuri confederale și la o creștere a legitimității acestor corpuri cu adevărat democratice. Bănci civice care să ofere fonduri întreprinderilor municipale și cumpărării de pământ; crearea unor rețele *la firul iebii* în sferile bunului public – toate acestea pot fi dezvoltate într-un pas acceptabil schimbărilor care sunt făcute la nivel de viață politică.

13

„Migrația” foarte probabilă a capitalului departe de aceste comunități și confederații care se îndreaptă spre municipalism libertar este o problemă pe care o va resimți fiecare comunitate, fiecare națiune, a cărei viață politică s-a radicalizat. Capitalul, de fapt, „migrează” în mod normal înspre locuri în care poate avea profit maxim, fără a ține cont de considerațiile politice, indiferent care ar fi acestea. Copleșiți de teama migrației capitalului, s-ar putea contura un argument puternic împotriva zguduirii „bărcii politicii” în orice moment. În contra acestuia însă, mult mai palpabil este argumentul conform căruia întreprinderile și fermele deținute de municipalitate ar putea furniza produse ecologice valoroase și sănătoase unui public care devine din ce în ce mai conștient de bunurile de o calitate inferioară care i-au fost puse în cârcă de o economie de piață condusă de profit.

Municipalismul libertar este o politică ce poate stârni imaginarii public, potrivită pentru o mișcare care are mare nevoie să își găsească un simț al direcției și al scopului. Textele care apar în această colecție¹ oferă idei, moduri și metode nu doar pentru a anula ordinea socială prezentă, ci și spre a o reface într-un mod drastic – extinzându-i tradițiile democratice într-o societate rațională și ecologică.

ADDENDUM

Un *Addendum* pare a fi necesar, întrucât unii dintre oponenții municipalismului libertar – și, în mod regretabil, câțiva dintre susținătorii săi – înțeleg într-un mod greșit ceea ce municipalismul libertar dorește să obțină, înțeleg într-un mod greșit însăși natura acestuia.

Pentru unii acoliți instrumentalisti ai săi, municipalismul libertar devine un simplu mecanism tactic pentru a obține accesul la așa-numitele mișcări independente și partide noi care fac apel la „politici *la firul ierbii*”, precum cele propuse de NOW² și de anumiți lideri din Partidul Laburist din

1. Acest articol a apărut prima dată ca prefața volumului *Readings in Libertarian Municipalism*, o colecție de scrieri despre subiect publicată de *Social Ecology Project*. Toate notele reprezintă observațiile traducătorului.
2. *National Organization for Women*, fondată în 1966.

Marea Britanie. În numele „municipalismului libertar”, unii susținători radicali ai acestei viziuni sunt pregătiți să estompeze tensiunea pe care ei ar trebui să o *cultive* între sfera civică și stat – probabil cu scopul de a acapara mai multă atenție publică în timpul campaniilor electorale prin care țintesc diverse poziții în stat. Acești radicali denaturează, din păcate, municipalismul libertar, transformându-l într-o amărită de „tactică” sau „strategie” și îl golesc de conținutul său revoluționar.

Dar nici aceia care propun folosirea doctrinei municipalismului libertar în scopuri „tactice”, ca o metodă de a intra într-un partid reformist sau de funcționa ca „aripa stângă” a unuia, nu au mai nimic în comun cu ideea în sine. Municipalismul libertar nu este un produs al acelei logici formale care are rădăcini atât de adânci în actualele „analize” și „strategii” de stânga, în ciuda revendicărilor multor radicali cum că „dialectica” ar fi „metoda” lor. Lupta pentru a crea instituții civice noi din cele vechi (sau pentru a le schimba în totalitate pe cele vechi) și pentru a crea confederații civice este una care se auto-formează, o dinamică creativă formată din tensiunile conflictului social. Efortul de a lucra de-a lungul acestor linii de ghidaj este la fel de mult o parte a finalității precum procesul de maturizare de la copil la adult – de la cel relativ-diferențiat la cel total-diferențiat – alături de toate dificultățile sale. Însăși *lupta* pentru o confederație municipală, pentru controlul municipal al „proprietății” și pentru însăși obținerea unei confederații municipale globale este îndreptată înspre obținerea unui nou etos al cetățeniei și comunității, nu doar spre a câștiga victorii în conflicte preponderent reformiste.

Ca atare, municipalismul libertar nu este doar un simplu efort de „a prelua” consiliile orășenești pentru a construi guvernări locale mai „prietenoase” cu natura. Acești aderenți sau oponenți ai municipalismului libertar se uită, de fapt, la structurile civice deja existente și, efectiv (în ciuda tuturor contra-argumentelor), le iau ca atare. Municipalismul libertar, dimpotrivă, este un efort de a transforma și democratiza guvernările orășenești, de a le înrădăcina în adunări populare, de a le aduce împreună în linie cu principiile confederalismului, de a-și apropria o economie regională în linie cu principiile confederalismului și ale municipalismului.

De fapt, municipalismul libertar *își câștigă însăși existența și integritatea tocmai din dialectica tensiunii pe care o propune între statele-națiune și confederalismul municipal*. „Legea vieții” însăși, ca să folosim un termen marxist vechi, constă în mod precis din lupta sa cu statul. Tensiunea dintre confederațiile municipale și stat trebuie să fie clară și intransigentă. Deoarece aceste confederații ar exista, în primul rând, în opoziție cu chiverniseala statului (en. *statecraft*), nu vor putea fi compromise de către alegerile statale, provinciale sau naționale, cu atât mai puțin realizate prin acestea. Municipalismul libertar este *format* de lupta sa cu statul, *împuțernicit* de către această luptă, chiar *definit* de către aceasta. Privat de această tensiune dialectică cu statul, de această dualitate a puterii care trebuie, în cele din urmă, să fie actualizată într-o „Comună a comunelor” libere, municipalismul libertar devine nimic mai mult decât un „socialism de canal”³.

Mulți camarazi eroici care sunt pregătiți să lupte (la un moment dat) cu forțele cosmice ale capitalismului găsesc municipalismul libertar ca fiind prea spinos, irelevant, sau prea vag pentru a se interesa de acesta, optând astfel pentru ceea ce este practic o formă de particularism politic. Radicalii noștri graffiti-cieni sau de „cafenele alternative” pot alege să pună deoparte municipalismul libertar ca fiind o „tactică ridicolă”, dar niciodată nu încetează să mă uimească faptul că radicalii bine-intenționați care sunt angajați în a „răsturna” capitalismul (nimic mai puțin!) găsesc prea dificilă funcționarea într-un mod politic – și, da, electoral – în propriile lor cartiere pentru a crea o nouă politică bazată pe democrație autentică. Dacă ei nu pot oferi o politică transformatoare pentru propriile lor cartiere, ceea ce este o sarcină relativ modestă – sau nu pot munci la asta cu perseverența care obișnuia să fie marca mișcărilor de stânga mai mature din trecut – mi-e greu să cred că vor putea, vreodată, să facă mult rău sistemului social prezent. Într-adevăr, prin crearea de centre culturale, parcuri și locuințe, ar putea de fapt să îmbunătă-

3. Termenul peiorativ se referă la programul social-democraților din Milwaukee, Wisconsin din anii 1892-1960; după ce au construit sistemul de canalizare al orașului, aceștia se lăudau pretutindeni cu realizarea lor.

țască sistemul, oferind capitalismului o față umană fără a diminua lipsa de libertate care se manifestă sub forma unei societăți ierarhice, structurată pe clase.

O mulțime de lupte pentru „identitate” au fracturat adesea mișcările radicale încă de la SDS-ul⁴ anilor '60, variind de la naționalisme străine la unele domestice. Deoarece aceste lupte identitare sunt foarte populare în zilele noastre, unii critici ai municipalismului libertar invocă „opinia publică” împotriva acestuia. Dar când oare a fost sarcina revoluționarilor să capituleze în fața „opinie publice”, chiar și în fața „opinie publice” a celor opresați, a căror viziuni pot fi uneori foarte reacționare? Adevărul își are propria viață – fără deosebire dacă masele opresate percep sau sunt de acord cu ceea ce este adevărat. Și nici nu este „elitist” să invoci adevărul, chiar în contradicție cu opinia publică radicală, când acea opinie caută, esențialmente, să revină la politicile particularismelor și chiar la rasism. Este foarte ușor să te dai bătut în aceste zile, dar, ca radicali, cea mai importantă chestiune pe care trebuie să o facem este să rămânem pe ambele noastre picioare – mai precis, să fim pe cât mai umani posibil – și să provocăm societatea existentă în numele umanității noastre comune, nu pe baza genului, rasei, vârstei și așa mai departe.

Criticii municipalismului libertar dispută până și posibilitatea existenței unui „interes general”. Dacă, pentru astfel de critici, democrația față în față promovată de municipalismul libertar și nevoia de a extinde premisele democrației dincolo de o simplă justiție spre o libertate completă nu sunt suficiente pentru a reprezenta un „interes general”, mi se pare că nevoia de a repara relația noastră cu lumea naturală este, cu certitudine și fără discuție, un „interes general” – și, într-adevăr, rămâne un „interes general” promovat de ecologia socială. Se pot coopta multe elemente nesatisfăcute din societatea actuală, dar natura nu poate fi cooptată. Într-adevăr, singura politică ce îi mai rămâne stângii este una bazată pe premisa că există un „interes general” pentru democratizarea societății și conservarea planetei. Acuma că

4. Students for a Democratic Society; organizația a fost activă între anii 1960-1974.

forțele tradiționale, precum mișcările muncitorești se scurg de pe scena istorică, poate fi spus cu o certitudine aproape completă că, fără municipalismul libertar, stânga nu va mai avea nicio politică.

18

O viziune dialectică a relației dintre confederalism și statul-națiune, o înțelegere a caracterului îngust și introvertit, și a parohialismul mișcărilor identitare, precum și o recunoaștere a faptului că mișcarea muncitorească este, în esență, moartă, toate acestea ilustrează faptul că un nou fel de politică trebuie să fie în mod cert publică, în contrast cu „politica” cafenelelor alternative susținută de mulți dintre radicali. Această nouă politică trebuie să fie electorală la nivel municipal, confederală în ale sale viziuni, și revoluționară în al său caracter.

Într-adevăr, în viziunea mea, municipalismul libertar, cu al său accent pus pe confederalism, este în mod precis „Comuna comunelor” pentru care anarhiștii au luptat în ultimele două secole. Actualmente, este „butonul roșu” care trebuie apăsat pentru ca o mișcare radicală să poată deschide ușa spre sfera publică. A lăsa butonul neapăsat și a te lăsa dus de proastele obiceiuri ale Noii Stângi post-1968⁵, atunci când noțiunea de „putere” a fost privată de calitățile ei utopice și imaginative, ar fi ca și cum am reduce radicalismul la o altă subcultură care, probabil, va trăi mai mult cu amintirile eroice decât cu speranțele unui viitor rațional.

3 aprilie 1991; *addendum*: 1 octombrie 1991

5. Face referire la revoltele studentești și grevele generale din Franța anului 1968.

Murray Bookchin (1921-2006) a făcut parte de mic din stânga revoluționară. A intrat în atenția publicului încă din 1952 cu scrierile în care a semnalat gravele probleme ecologice care ne pun în pericol întreaga existență, situându-se printre pionierii acestui curent. Spre deosebire de analizele liberale asupra distrugerii mediului, Bookchin a punctat încă din start că devastarea ecologică își are rădăcinile în relațiile sociale autoritare create de societatea capitalistă și de stat; însăși ideea de a domina natura se trage de la dominarea omului de către om. Imperativul ecologic de interdependență și limită, scria el, este ireconciliabil cu imperativul de „crește sau pieri” al economiei de piață. De-a lungul unei opere care numără peste douăzeci de cărți, numeroase articole și nenumărate conferințe, autorul a dezvoltat, ca alternativă la capitalism, o ideologie politică nouă: ecologia socială. Practica politică concretă a acesteia este **municipalismul libertar**.

